

ת"פ 30238/11/20 - מדינת ישראל נגד שאול ברזני

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 30238-11-20 מדינת ישראל נ' ברזני

לפני כבוד השופט מוחמד חאג' יחיא

בעניין: מדינת ישראל
ע"יחידת התביעות י-ם - משטרת ישראל

המאשימה

נגד

שאול ברזני

ע"י ב"כ עו"ד עופר ארליך

הסניגוריה הציבורית - מחוז י-ם

הנאשם

הכרעת דין

- (1) הנאשם הועמד לדין בגין ביצוע אימים, עבירה לפי סעיף 192 בחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין" או "החוק").
- (2) כמצוות הוראת סעיף 182 בחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, מודיע בזאת, כי לאחר שבחנתי את הראיות שהוצגו והתרשמתי מהעדויות, וכן לאחר שנתתי את דעתי לטענות הצדדים, מורה על זיכוי הנאשם מהעבירה המיוחסת לו.
- (3) לפי האישום, ביום 25.12.2019 בשעת צהריים, הגיע הנאשם למרפאה של ד"ר ק' גרופ (להלן: "הרופא"). הרופא הסביר לנאשם שהוא לא יוכל להמשיך להיות מטופל במרפאה אצלו, וזאת לאור כך שהרופא המחוזי של אגף השיקום (להלן: "הרופא המחוזי") הודיע שבקשתו של הנאשם להכרה בנכות נפשית, נדחתה. או אז, איים הנאשם על הרופא בפגיעה ברופא המחוזי: "אני אחנוק את ד"ר ארגמן וזה יהיה בעיתון" (להלן: "האמרה"). במעשה זה, כך לפי המאשימה, איים הנאשם על הרופא, בפגיעה ברופא המחוזי, וזאת במטרה להפחידו או להקניטו.
- (4) הנאשם השיב ביום 14.12.2023 על האישום. הנאשם אינו מכחיש כי פגש את הרופא ביום המצוין בכתב האישום. הוא היה בליווי בתו. עוד אישר הנאשם, כי התבשר באותו מעמד שתביעתו להכיר בו כנכה צה"ל נדחתה

על-ידי משרד הביטחון. ואולם לדבריו, בהיותו בסערת רגשות, הוא איים כי יפגע בעצמו והרופאים ישמעו על כך.

(5) מטעם המאשימה העיד הרופא. כמו כן, הוגש מטעמה תיק מוצגים מוסכם, שכלל בין השאר, את הודעת הנאשם במשטרה. למוצגים העיקריים אתיחס בגוף הכרעת הדין. מטעם ההגנה העידו הנאשם ובתו (להלן: "הבת") וכן הוגשו שני מוצגים: האחד, מקבץ מסמכים שכתב הרופא בעניינו של הנאשם (נ/1); השני, סיכום אשפוז (נ/2).

עיקרי עדויות העדים

(6) הרופא: העד שימש בזמנים הרלבנטיים כמנהל היחידה הפסיכיאטרית בבית החולים שערי צדק. הוא העיד על ההיכרות עם הנאשם מזה שנים, במסגרת טיפולים שהעניק לו בתחום הנפשי, במימון משרד הביטחון. מבחינה רפואית, הנאשם סובל מפוסט-טראומה וזקוק לטיפולים. ביום האירוע, התייצבו הנאשם ובתו במרפאתו בבית החולים, ביום עמוס מטופלים וללא קביעת תור מקדים. לפי העד, יומיים לפני כן פנה אליו הנאשם, והפנה אותם ל"מיון". אשר לשיחה, זו התקיימה במסדרון בנוכחות הבת, והרופא מסר להם, כי "אין יותר מימון של משרד הביטחון". הנאשם שהיה בסערת רגשות והאמין כי הרופא המחוזי עומד מאחורי דחיית תביעת ההכרה בנכותו הנפשית, אמר ש"הוא יחנוק אותו וזה יהיה בעיתון". הבת ניסתה להרגיע אותו. הרופא הזדעזע מהדברים ששמע. סמוך לאחר מכן הוא מסר אותם לרופא המחוזי, שביקש ממנו להעלותם על הכתב. יומיים לאחר האירוע, התקבל הנאשם במיון אצל הרופא לאחר ניסיון התאבדות.

(7) הנאשם: העד הוא בסוף שנות ה-60 לחייו, ושירת את המדינה שנים רבות. הוא מוכר כנכה עקב שירותו הצבאי בגין נכות אורתופדית. במהלך שירותו הצבאי הוא עבר אירוע טראגי במסגרתו קיפח מפקדו את חייו בצורה מזעזעת. תביעתו להכרה בנכות נפשית, נדחתה. עד הדחיה, משרד הביטחון מימן לו טיפולים נפשיים אצל הרופא. לפני האירוע, הוא ניסה להתאבד "מספר פעמים". ביום האירוע, נוכח מצב נפשי ירוד, הוא החליט לנסוע עם בתו לרופא. שם, הוא התקבל בצורה משפילה ומזלזלת וגם ב"בום" נמסר לו בכעס, כי אין אישור לטיפולים. הנאשם כעס מאוד על משרד הביטחון ואמר באותו רגע: "אני הולך לחנוק את עצמי ואני אזעזע את המדינה". לדבריו, משרד הביטחון "התעלל" בו. הנאשם מכחיש כי איים על הרופא המחוזי ואת עצם אמירת האמרה.

(8) הבת: העדה תיארה, כי אביה סובל במשך תקופה ארוכה, ממצב רפואי נפשי מורכב ולעתים חריף. העדה עצמה סובלת מ"הפרעת פאניקה". לא אחת הביע הנאשם לפנייה את רצונו למות. בזמן הרלבנטי לאישום, הוא היה במצוקה ולכן פנו למרפאה של הרופא בבית החולים. היא תיארה, כי מיד עם הגעתם, מסר להם הרופא שהם הגיעו ללא תור, הוא היה כעוס ואמר להם "תסתלקו מכאן". הנאשם אשר היה במצוקה, חש מושפל ו"נבגד ע"י המערכת". הוא אמר: "אני אפגע בעצמי, אתה תשמע על זה, אני אפגע בעצמי". העדה תיארה כי יומיים לאחר האירוע והמעצר, אביה ניסה להתאבד באמצעות בליעת כדורים.

תמצית סיכומי הצדדים

(9) המאשימה טוענת, כי הוכח מעל לכל ספק סביר שהנאשם אמר את האמרה וכי ביצע את עבירת האיומים. מכאן, היא עותרת להרשעתו. לפי המאשימה, מדובר באמרה חמורה, ולעצם אמירתה, יש להעדיף את גרסת הרופא על-פני הכחשת הנאשם ובתו.

(10) הנאשם טוען מנגד, כי ברקע השיחה עם הרופא, הוא היה במצב נפשי ירוד מאוד. האופן שבו הרופא בישר לו את דחיית תביעתו, הראתה כי המערכת הייתה אטומה למצוקתו. על כן הוא היה נסער, ואיים לפגוע בעצמו. לא הייתה לו כל כוונה לפגוע במי מהרופאים. ייתכן והרופא לא הבין אותו בצורה נכונה. לנאשם היו נטיות אובדניות. מכאן, אמירת האמרה לא הוכחה. בנוסף, גם אם ייקבע שהנאשם אמר את האמרה, היא נאמרה בסערת רגשות, במסגרת טיפולית, וללא כל יסוד נפשי להפחיד, כך שלא התבצעה עבירת האיומים. ההגנה עותרת לזכות את הנאשם.

דין והכרעה

(11) לפי עבירת האיומים בסעיף 192 בחוק העונשין: "המאיים על אדם בכל דרך שהיא בפגיעה שלא כדין בגופו, בחירותו, בנכסיו, בשמו הטוב או בפרנסתו, שלו או של אדם אחר, בכוונה להפחיד את האדם או להקניטו, דינו - מאסר שלוש שנים".

(12) ברע"פ 2038/04 לם נ' מדינת ישראל, פ"ד ס(4) 96, 106 (2006) (להלן: "עניין לם"), נקבע בין היתר, כלהלן:

"על פי סעיף 192 לחוק העונשין, אין נדרשת תוצאה של פגיעה בפועל בערכים המוגנים כדי שתתקיים עבירת האיומים. לשם אכיפת האיסור שנקבע בעבירה אין נדרש להוכיח כי האיום אכן השיג את מטרתו של המאיים וכי ההפחדה או ההקנטה התממשה. די בפעולת האיום עצמה, אם בוצעה מתוך כוונה להפחיד או להקניט, כדי להיות עבירה של איומים. מדובר אפוא בעבירה שהיא מסוג העבירות ההתנהגותיות, ואין מדובר בעבירה תוצאתית. זאת ועוד, מדובר בעבירה שהמחשבה הפלילית הנלווית אליה כוללת יסוד של "מחשבה פלילית מיוחדת"..."

[ראו גם: ע"פ 103/88 ליכטמן נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(3) 373 (1989)]

(13) היסוד העובדתי של העבירה כולל רכיב התנהגותי ורכיב נסיבתי, והם שניהם מהווים יחד את מכלול ההתנהגות האסורה (עניין לם לעיל, 107). הרכיב ההתנהגותי אף הוא מורכב משני נדבכים: הראשון, המעשה הפיזי של ביצוע האיום (דרך הביטוי); השני, תוכן האיום (הביטוי עצמו). גם כן הרכיב הנסיבתי מושתת על שני נדבכים: הראשון, רכיב ("שלא כדין") הנדרש בעבירה; השני, הדרישה לעניין מיהות המאויים ("על אדם").

(14) לעניין דרישת "שלא כדין", נפסק ברע"פ 8736/15 בר נ' מדינת ישראל (17.1.2018), פסקה 33 (להלן: "עניין בר"), בחוות דעתה של כבוד השופטת ד' ברק-ארז, כלהלן:

"ניתן לחשוב על גישה, שאותה אני מציעה לכנות "הגישה המשולבת", לפיה לצורך התקיימות הרכיב "שלא כדון" בעבירה פלילית, על התביעה להוכיח בשלב ראשון קיומו של איסור נפרד, פלילי או אזרחי, על ההתנהגות הנדונה בעבירה, אך בשלב שני, הנאשם יהיה רשאי להציג הצדק בדין להתנהגות הנדונה, ובכך להביא לזיכוי. גישה זו, אשר קרובה לכאורה לגישה המצמצמת, משלבת למעשה גם היבטים מהגישה המרחיבה: מחד גיסא, נשמרת בה הדרישה המכוונת כלפי התביעה להוכיח קיומו של איסור מקביל בנורמה חיצונית נפרדת; מאידך גיסא, לנאשם עומדת האפשרות להצביע על הסדרים אחרים בדין להוכחת צידוק להתנהגות, שברגיל היא התנהגות אסורה (ובמובן זה התוצאה המתקבלת משקפת הפללה של פחות מקרים אף בהשוואה לגישה שכונתה מצמצמת)"

(15) אשר ליסוד הנפשי של העבירה, נקבע בעניין לם לעיל (ע' 124), כלהלן:

"כאמור, בעבירת האיומים המונח "בכוונה" אינו מכוון לרכיב תוצאתי, ונראה כי משמעותו הנכונה, מבין השתיים האפשריות לפי סעיף 90א, היא "במטרה". אין לנו צורך להידרש בענייננו להבחנה המורכבת בין "מניע" ל"מטרה", שכן אשר לעבירת האיומים ברי כי היא מבוצעת מתוך שאיפה להשיג את ההפחדה או ההקנטה, וזוהי המטרה הניצבת לנגד עיניו של המאיים בהשמיעו את דבר האיום"

ובהמשך, נקבע לעניין החלת הלכת הצפיות על היסוד הנפשי (ע' 128):

"ניתן אפוא לסכם ולקבוע כי על היסוד הנפשי של הכוונה להפחיד או להקניט הקבוע בעבירת האיומים חלה הלכת הצפיות. בהתקיים מודעות ברמת הסתברות גבוהה, עד כדי קרבה לוודאות, כי הביטוי המאיים עלול להפחיד או להקניט את קולט האיום - הוא המאיים - כי אז מתקיים היסוד הנפשי הנדרש לצורך הרשעה בעבירה לפי סעיף 192 לחוק העונשין"

(16) בע"פ 3779/94 חמדני נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(1) 408, 415 (1998), נקבע בין היתר:

"יש לבחון את התקיימותו של האיום לפי אמת-מידה אובייקטיבית, היינו אם יש בדברים כדי להטיל אימה בלבו של אדם רגיל מן היישוב בנסיבותיו של האדם שנגדו הופנה האיום"

(17) אחרון במיקום אך לא בחשיבות. בעניין לם לעיל נקבע גם, כי אמירה יכולה להיות איום גם בהיעדר כל זיקה ("זיקת עניין") בין המאיים שקלט אותה לבין מושא האיום (ע' 112-113), וכך הודגם שם:

"בדרך כלל, כאשר האמירה נמסרת לאדם אשר בשל מעמדו או תפקידו כלפי המאיים יהיה בה כדי לערער את שלוות נפשו, והיא אכן נאמרה כדי להפחידו, הרי שהיעדר הזיקה בין קולט האמירה לבין מושא אינו משמעותי. למשל, כאשר האמירה המאיימת נמסרת לעובד סוציאלי, פסיכולוג או שוטר, הרי שלהתנהגותו של המאיים יכולה להיות השפעה על נושאי תפקידים אלה בשל מעמדם המקצועי ואחריותם המקצועית. לפיכך אמירה שנמסרת להם - גם כאשר מושא האמירה אינו מוכר להם - עשויה לעלות כדי איום כלפיהם אם היא נאמרה כדי להשפיע על שלוות נפשם ולהפחידם"

18) שתי שאלות מרכזיות מונחות לפניי: האחת (עובדתית) - האם אמר הנאשם את האמרה המיוחסת לו? השנייה (משפטית), ככל שייקבע כי התשובה על השאלה הראשונה היא חיובית, נשאל כאן, האם האמרה מקיימת את יסודות עבירת האיזמים?

הפן העובדתי

19) לפי עדות הרופא, הנאשם הגיע למרפאתו עם בתו, ללא קביעת תור מראש, וביום עמוס מטופלים. בניגוד למתואר באישום, הנאשם כבר ידע, כי משרד הביטחון דחה את תביעתו להכרה בנכות הנפשית שלו עקב השירות. הרופא תיאר, כי מסר לו שלנוכח זאת, לא ניתן עוד לספק לו טיפול נפשי במרפאה. הנאשם היה "נסער מהסיפור הזה" משסבר כי הרופא המחוזי עומד מאחורי זאת, ואז אמר ש"הוא יחנוק אותו וזה יהיה בעיתון" (ש' 5, ע' 10). הרופא העיד לפניי בצורה רגועה, צלולה, קוהרנטית, תוך שהשיב עניינית על השאלות שנשאל. עדות הרופא הותירה רושם אמין ולא מצאתי לפקפק בה.

20) כפי שניתן להבין מעדויות העדים, השיחה הייתה קצרה והתקיימה במסדרון של המרפאה. אין מחלוקת, כי לאחר ששמע את האמרה והנאשם עזב, הרופא עדכן את הרופא המחוזי בנדון. בהמשך, הוא העלה את הדברים על הכתב.

21) הרופא תיאר, כי עת שמע את "הדבר המזעזע הזה שהוא אמר", כלשונו: "זה זעזע אותי" (ש' 29-33, ע' 5). עוד תיאר העד: "אני חושב שמישהו מאיים על רופא אחר ברצח, זה לא, לא עובר לי ככה בקלות" (ש' 35, ע' 5). הוא אף חידד, כי הנאשם אמנם עוד דברים "לא יפים", אך זה לא חצה את רף "הסובלנות" שלו (ש' 35-38, ע' 5).

22) ללא ספק, תוכן האמרה הוא מפחיד מאוד, ולא ניתן להיות אדיש אליו (בלשון המעטה). לא מצאתי לפקפק בתחושה של הרופא למשמע הדברים. אוסיף, כי הפעולה המידית שלו כאשר עדכן את מושא האיום באמרה, עולה בקנה אחד עם תחושת הזעזוע האמתית שאחזה בו.

23) לנוכח משך השיחה הקצרה ועוצמת המילים, לא מצאתי כל חשש סביר שמא הרופא לא הבין בצורה נכונה את הדברים ששמע באוזניו מפי הנאשם. אוסיף, כי חיזוקים לעדות הרופא, שעדיפה בעיניי על עדויות הנאשם ובתו, ניתן למצוא גם בזוויות שונות.

24) האחת, המצב הנפשי והרגשי הקשה שבו היה שרוי הנאשם אותה העת (כפי שיפורט בהמשך), כשהיה נסער ובתו אף ניסתה להרגיעו (עדות הרופא: ש' 16, ע' 10). גם לשיטת הנאשם, באותם הרגעים, הוא כעס "מאוד",

עד כדי כך שאיים: "אני הולך לחנוק את עצמי ואני אזעזע את המדינה" (ש' 7-11, ע' 10). כך שאותו מצב רגשי אשר תיאר הנאשם כרקע לאימויו להתאבד, יכול להיות רקע אפשרי גם לאיום כלפי הרופא המחוזי.

(25) השנייה, אין מחלוקת על-ידי ההגנה, כי הרופא טיפל בעניינו של הנאשם משך שנים רבות (כעולה ממוצגי ההגנה - נ/1), ולא רק. אין מחלוקת, כי הרופא אף קרא במספר הזדמנויות, למשרד הביטחון, להכיר בנכותו הנפשית של הנאשם. במכתבו של הרופא מיום 6.2.2013, המופנה לרופא המחוזי, אף ציין כהשמעת ביקורת: "אדם כמו שאול חייב להיות במסגרת טיפולית יציבה ואמינה עליו, וכל שינוי הוא בעייתי ביותר עבורו. לא סביר שמבחינה רפואית/קלינית מחליטים החלטה כזו ללא שום התייעצות עם הצוות המטפל אלא על פי שיקולים כלכליים/בירוקרטיים". יוצא אפוא, כי שררו יחסי אמון חמים בין הרופא לבין הנאשם, ובעיקר, רצון אמיתי של הראשון לסייע לאחרון בתביעתו להכרה בנכות שלו. לא מצאתי כל מניע אפשרי מדוע יעליל הרופא על הנאשם סיפור בדיה כביכול. למעלה מן הצורך אוסיף, כי אמון זה שייחס הנאשם לרופא, ניתן ללמוד גם מהעובדה לפיה ביום האירוע, חלף הפנייה הדחופה למיון נוכח מצבו הנפשי הירוד, הוא פנה קודם למרפאה של הרופא.

(26) השלישית, בזיקה לזווית השנייה שעמדתי עליה לעיל, הרי גם אם נלך לשיטת הנאשם באופן זה שהוא איים להתאבד, אין זה סביר שהרופא - הן בהיותו רופא הן (מקל וחומר) לנוכח ההיכרות רבת השנים שביניהם - יישאר אדיש לאמרה כזו. לא מן הנמנע שבנסיבות אלו, הרופא היה מתערב רפואית, מיידית, למרות העומס שבמרפאה, למשמע האיום, ולכל הפחות הוא היה מזעיק את המשטרה. התנהגות הרופא לפיה הזהיר את חברו ממה שהתרחש, והתנהגותו לאחר מכן עת העלה את הדברים על הכתב, מעידה אפוא גם על תוכן הדברים ששמע.

(27) בעדותו לפניי, לא התרשמתי כי הרופא הגזים או האדיר בתיאור האירוע, ואף אישר בהגינותו, כי מעולם לא חש מאוים מצד הנאשם וזה מעולם לא איים עליו (ש' 7-11, ע' 8). לא זו בלבד, כחיזוק למהימנות גרסתו, ניתן אף למצוא בהסתייגות שלו מאופן ניהול השיחה ביום האירוע במסדרון, כך שאילולא האמרה הקשה ששמע, ככל הנראה הוא היה ממשיך את השיחה בחדרו מתוך התחשבות ברגשות הנאשם. הרופא העיד, כי השיחה התנהלה ב"אלתור" (ש' 29, ע' 4), וכי "מאוד יכול להיות שאם הוא לא היה אומר את הדבר המזעזע הזה שהוא אמר, הייתי באמת יושב אתו, אבל, רגע שהוא אמר את זה, נגמר בשבילי השיחה" (ש' 28-30, ע' 5).

(28) אשר לעדות הנאשם ובתו לעניין הכחשת אמירת האמרה מושא האישום, לא מצאתי לקבל את ההכחשה.

(29) אשר לעדות הנאשם, כמכלול, התרשמתי מקושי רגשי אצלו וממורכבות עקב מצב נפשי עמו מתמודד כיום. הדבר בא לידי ביטוי גם בדיון קודם שהתקיים לפניי. דברי הנאשם היו שלובים בבכי לסירוגין, תוך סטייה מנושא הדיון לאירועים שחוה בעברו. התרשמתי מאותות של קשיים רגשיים שמלווים אותו בחייו.

(30) אשר לעדות הבת, להתרשמתי כמכלול, היא ביקשה להדגיש את מצבו הנפשי הקשה של אביה ולהביע את תחושותיה הקשות כלפי הגורמים המטפלים בסוגיית ההכרה בנכותו הנפשית. התרשמתי שהיא מנסה לגונן על אביה בכל מצב.

(31) כאמור, לא מצאתי לקבל את הכחשת הנאשם ובתו לעצם אמירת האמרה, זאת מן הטעמים הבאים:

הראשון, העדר הלימה בין העדויות. בעוד העיד הנאשם, כי אמר לרופא בסערת רגשות, כי "יחנוק" את עצמו (ש' 7, ע' 10; ש' 16, ע' 11), הבת העידה לעומתו, בזו המילים: "אבא לא אמר לחנוק. אבא אמר אני אהרוג את עצמי" (ש' 32, ע' 19; ש' 1, ע' 20). מדובר בשני עדים לאותה סיטואציה שאינה מורכבת מבחינה עובדתית, וקשה להלום את הפער הזה בין הגרסאות.

השני, בעוד העדה תיארה, כי הרופא אמר לה ולאביה "אתם לא הזמנתם תור, תסתלקו מכאן" (ש' 27, ע' 18), ובהמשך: "תסתלקו מפה כי לא הזמנתם תור" (ש' 13, ע' 22). לא מצאתי חיזוק בעדות הנאשם עצמו, שלפיו הרופא אמנם היה "כעוס מאוד" (ש' 14, ע' 14), אך לא תיאר, שהוא הורה להם "להסתלק" מהמרפאה. להתרשמותי, התיאור של הנאשם לפיו, הרופא "הוציא את הזעם עלי" (ש' 16, ע' 14), או התיאור של בתו, לפיו הרופא "זרק את אבא לקרשים" (ש' 2, ע' 22), יש בו הגזמה רבה שאינה עולה בקנה אחד עם הנסיבות, ולכל הפחות, לא מן הנמנע שזו הייתה תחושתם הסובייקטיבית בלבד. אולי הרופא לא היה מסביר פנים עם קבלתם, ללא קביעת תור וביום עמוס, אך ברקע מערכת היחסים ביניהם, לא נראה סביר שהרופא התלהם או גירש אותם ממרפאתו.

השלישי, הנאשם ובתו ניסו לרמוז בעדויותיהם, כי בין הרופא לבין הרופא המחוזי קיים קשר חברי שיש בו להסביר מדוע הרופא מסר אי-אמת כביכול בעדותו (עדות הנאשם: ש' 21-22, ע' 14; עדות הבת: ש' 27-28, ע' 17). לא מצאתי כל בסיס להנחה כזו, וממילא, היא אינה עולה בקנה אחד עם כל המכתבים שהציגה ההגנה, וביניהן פניות בכתובים של הרופא לרופא המחוזי, כולם לטובת הנאשם ומתוך כוונה לסייע לו (נ/1).

(32) על-יסוד כל האמור, קובע בזאת כממצא, כי הנאשם אמר את האמרה מושא האישום.

הפן המשפטי

(33) לאחר שקבעתי את מה שקבעתי לעיל, אני סבור כי בהתבסס על התמונה הרפואית שהוכחה לפניי (בפרט, מצבו הנפשי והרגשי של הנאשם בזמן האירוע), לצד טיב השיחה ומיהות הצדדים לה, לא התקיים היסוד הנפשי של עבירת האיומים.

(34) כעולה מחומר הראיות, הנאשם בן 66 במועד ביצוע האירוע (בן 71 כיום), הוכר כנכה צה"ל בשל פגיעה אורתופדית, ובמשך העשור האחרון אף קיבל טיפולים זמניים במצבו הנפשי, במימון משרד הביטחון. עוד משנת 2012 נמצא הנאשם במעקב פסיכיאטרי אצל הרופא עקב הפרעת דחק בתר-חבלתית (פוסט-טראומה PTSD). עוד במכתבו של הרופא מיום 3.4.2012, הוא עמד על כך ש"יש ברקע טראומה קשה שמסבירה את סף התסכול הנמוך שלו, את החרדות והדכאונות שלו, את הסייטי לילה ובעיות השינה שלו ובעיקר את בעיות התפקוד שלו". הרופא הדגיש במכתבו האמור, המופנה למשרד הביטחון, שהנאשם "ראוי וזקוק להכרה בנכות הנפשית שלו". במכתבו מיום 5.6.2012 כינה הרופא את פוסט-טראומה של הנאשם כ"קשה" (ראו גם מכתבים מהשנים

(35) הרופא אישר לפניי, כי לנאשם יש רקע של פוסט-טראומה עקב אירוע טרגי שבו נפגע מפקדו מול עיניו במהלך שירותו הצבאי ("המפקד שלו נהרג בצורה מאוד דרמטית ומזוועה"), ונאלץ להתמודד עם זאת משך שנים; "היו לו סיזטים לפי דבריו, היו לו פלאשבקים והתנהגות אימפולסיבית עם התקפי זעם, חרדות ודיכאונות" (ש' 2-5, ע' 11). אין מחלוקת גם, כי הנאשם עתר להכיר בנכותו הנפשית, אך הדבר לא צלח. הרופא עצמו עשה מאמצים לסייע לו בנדון. הוא אישר בעדותו כי הייתה לו הרגשת תסכול עקב אי-קבלת עמדתו על-ידי משרד הביטחון (ש' 22-24, ע' 2).

(36) ביחס לתקופה הרלבנטית לאירוע, בתו של הנאשם העידה לפניי, כי יומיים לפני האירוע, הנאשם היה שרוי במצב נפשי חריף והעלה מחשבות אובדניות, ולדבריה: "היה ממש, כאילו, במצוקה" (ש' 27, ע' 16). הוא נטל אותה תקופה כמות גדולה של משככי כאבים, כולל מורפיום (ש' 24-25, ע' 16). לנוכח זאת, היא יצרה קשר עם הרופא, אשר הפנה אותם למיון. ביחס לפרט העובדתי האחרון, קיים חיזוק בעדות הרופא (ש' 31-33, ע' 3).

(37) חלף הגעה למיון, בחרו הנאשם ובתו לגשת למרפאת הרופא בבית החולים, ללא קביעת תור. הרופא תיאר את הנאשם כמי שהיה "סערת נפש" עת מסר לו את דבר הפסקת מימון הטיפולים על-ידי משרד הביטחון (ע' 4). הרופא אישר, כי מעולם לא חש סכנה מצד הנאשם, אך דבריו אלה זעזעו אותו - ללמדך, חריגות וחרופות המצב הנפשי והרגשי שבו היה שרוי הנאשם באותה נקודת זמן.

(38) לשלמות התמונה יצוין, כי לפי עדות הבת, יומיים לאחר האירוע (לאחר שהנאשם כבר נחקר ונעצר), הוא ניסה להתאבד באמצעות נטילת תרופות (ע' 16). חיזוק לפרט זה בעדות העדה, נמצא בחוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי מיום 5.6.2023 לפיה, הנאשם נמצא כשיר דיונית לעמוד לדין. באותה חוות דעת, מוזכר הניסיון האובדני של הנאשם מיום 27.12.2019 באמצעות בליעת כדורים. זה המקום להעיר, כי באופן תמוה, חוות הדעת בחנה את הכשירות הדיונית כאשר ברקע, אירוע איומים ישירות על הרופא המחוזי במשרדו ביום 27.12.2019, שעה שהאישום מתייחס לאירוע מיום 25.12.2019 במרפאת הרופא (והרופא המחוזי לא היה נוכח בו). נושא אחרון זה לא התחדד בכלל בטיעוני הצדדים.

(39) מכל מקום, לעניין ניסיון ההתאבדות של הנאשם, קיים חיזוק במסמך סיכום רפואי שכתב הרופא עם סיום הטיפול בנאשם, במיון, באותו יום (27.12.2019). המסמך לא הוצג לפני בית המשפט, אך חלק רלבנטי ממנו, צוטט על-ידי הרופא בעדותו (ש' 27-33, ע' 7). לפי אותו סיכום, אכן נמצא "איתות לכוונות אובדניות" אצל הנאשם, אך לא היו סימנים למחלת נפש ולכן אין עילה לאשפוז כפוי. הומלץ לו על המשך מעקב פסיכיאטרי בקהילה.

(40) לפי תמונה זו, וספציפית ביום האירוע, היה שרוי הנאשם במצב נפשי ירוד מאוד, על רקע מחלתו ועל רקע דחיית תביעתו להכרה בנכות, דחייה אשר משמעה אי-מימון המשך טיפוליו. הבת תיארה את תחושותיהם הקשות

שלה ושל אביה, במילים אלו: "אני מאוד התאכזבתי שאבא גם מרגיש נבגד ע"י הערכת, בסוף הוא נבגד ע"י הפסיכיאטר" (ש' 25-26, ע' 17). הנאשם ראה בזאת כ"השפלה" (ש' 25, ע' 9), כ"זלזול בנכי צה"ל" (ש' 21, ע' 15). הוא כעס מאוד על הפסקת הטיפולים (ש' 7, ע' 10), והתאכזב משלא קיבל טיפול מידי על-ידי הרופא (ש' 28-30, ע' 13). לדבריו, הם "התנקמו" בו (ש' 33, ע' 11).

(41) להתרשמותי ממכלול הראיות והעדויות, בהגיעו למרפאה, הנאשם כבר היה במצב נפשי חריף וייתכן גם מתוך תסכול מדחיית תביעתו. הוא התאכזב מאוד גם מן האופן שבו הרופא שוחח עמו והודיע לו, כי אין עוד מימון לטיפולים. מדובר במקרה מצער וכואב, שבו אמר הנאשם דברים לרופא המטפל בו מזה מספר שנים, דברים שהם קשים מאוד ומפחידים ולא היו צריכים להיאמר. הוא אמר זאת בסערת נפש, בלהט הרגש ואובדן עשתונות, ודבריו היוו למעשה, אותות מצוקה נפשית ותסכול רגשי קשים. נזכיר, יומיים לאחר האירוע, הוא ניסה לשלוח יד בנפשו.

(42) בבש"פ 749/19 פלוני נ' מדינת ישראל (4.2.2019), עמד בית המשפט העליון (מפי כבוד השופטת ברק-ארז), על המשמעות הפלילית של דברי איומים הנאמרים אגב הליך טיפולי. נקדים ונבהיר, כי אמנם התייחסות בית המשפט ניתנה במסגרת דיון במעצר עד תום ההליכים, אך היא חשובה לענייננו נוכח מהות הגישה שהוצגה והעומק הערכי שלה. נוכח חשיבות הדברים, יובאו בציטוט כמעט מלא, כלהלן:

"על-פניו, ומבלי לקבוע מסמרות, יכולים בהחלט להיווצר מצבים שבהם אדם יתייחס לאפשרות של פגיעה בצד שלישי בתשובה לשאלה של מטפל או במסגרת טיפול. מהיבט החובה המוטלת על המטפל לדווח על הדברים - המצב הוא ברור. אולם השאלה מה אמור להיות הערוץ להמשך ההתייחסות לדברים לאחר שבוצע הדיווח טרם זכתה למענה ונראה כי עליה להתבהר. השאלה מתחדדת לנוכח העובדה שאמירות מסוג זה עשויות לבטא מצוקה ולשמש כקריאה לעזרה. אף עשויה להיות להן חשיבות חברתית טיפולית כאשר הן נמסרות לגורם רפואי מוסמך במובן זה שהן יאפשרו הענקת טיפול מיטבי למוסרן. ...יתרה מכך, האמור עשוי במקרים המתאימים אף לשלול את קיומו של היסוד הנפשי הנדרש במסגרת סעיף 192 לחוק העונשין לפיו כוונתו של מוסר הדברים הייתה "להפחיד את האדם או להקניטו", וזאת אם נמצא כי הדברים נאמרו במסגרת הטיפול הרפואי, בתום לב ובכנות, במטרה לקבל את הטיפול המיטבי.

במבט רחב יותר, המקרה שבפני חידד את הקושי הבא: לכאורה, מערך הדינים שאליו התייחסו הצדדים בטענותיהם אינו נותן מענה מלא למצבים שבהם קיימת מסוכנות כלפי צדדים שלישיים קונקרטיים, אך עבירת האיומים עשויה שלא לחול, ועם זאת אף לא מתקיימים התנאים להפעלתה של סמכות האשפוז הכפוי לפי חוק טיפול בחולי נפש.

אכן, במצבים מסוג זה ניתן להזהיר את הגורמים שהאיום נוגע אליהם, ... כמו כן, קיימת אפשרות להוציא צווי הרחקה. צווי אלה הם חשובים, ויש להם תפקיד משמעותי בהגנה על מי שזקוקים לכך. לצד זאת, לעתים הביטחון שהם מעניקים הוא בעל אופי מוגבל, ונדרשים אמצעים נוספים על מנת להבטיח את ההגנה על מי שחשופים לאיום ממשי. ברי כי סיכון לשלומם של אדם, בן משפחה קרוב או צד שלישי אחר, חייב לקבל את ההתייחסות הקפדנית והזהירה ביותר"

(43) לפי ההחלטה האמורה, אם כן, בסיטואציות מסוימות שבהן נאמרים הדברים בהליך טיפולי, משתנה האיזון

החברתי בין התכלית הפלילית של עבירת האיומים לבין השמירה על זכות היסוד לחופש ביטוי, ובענייננו - "החשש מפני יצירת אפקט מצנן כלפי השמעת תחושות מצוקה של אנשים הסובלים ממחשבות אובדניות" (עניין בר לעיל, פסקה 58).

(44) על חשיבות אותם דברים, חזר בית המשפט העליון (גם כאן מפי כבוד השופטת ברק-ארז) בהחלטתו בבש"פ 2551/19 נחמני נ' מדינת ישראל (4.2.2019), שם בפסקה 12, בצינו כי קיימות סיטואציות, שבהן מטופל "מבקש לשתף גורם טיפולי במחשבותיו הקשות בניסיון לזעוק לעזרה", זאת להבדיל מהשמעת איום על אותו גורם או על אחרים באופן שנועד להפחיד או להקניט, ולכן "קם ספק של ממש אם מדובר במקרה שהצדיק מלכתחילה פסיעה בנתיב החקירתי תוך מעצרו של המבקש". חשוב לציין כי באותו עניין, הבהיר בית המשפט, כי דבריו בעניין בש"פ 749/19 לעיל "לכך שלא כל אמירה לגורם טיפולי באשר הוא תיהנה מחסינות "אוטומטית", התייחסות זו "לא נועדה לחול על דברים שנאמרו באופן כן במסגרת טיפולית ולצורך הטיפול. מכל מקום, כפי שהובהר על-ידי המדינה, מדיניות מפורטת בנושא צפויה להיות מושלמת בהקדם" (סעיף 15).

(45) ובחזרה לענייניו של הנאשם הנדון לפניי. השיחה התנהלה אמנם במסדרון המרפאה, אך זו התקיימה נוכח פניית הנאשם וציפייה שלו לקבל טיפול מידי, כאשר צדדים לה היו בין היתר, הנאשם והרופא המטפל, ומהותה הבעת אותות מצוקה. על כן, ניתן לראות בזאת כשיח אגב טיפולי.

יותר מזה, גם אם לא הייתי מגיע למסקנה לפיה, דברי הנאשם בנסיבות אמירתם כמפורט לעיל אינם בגדר איומים אלא ביטוי מצוקה, ספק רב בעניין אם התקיים היסוד הנפשי של עבירת האיומים, במובן זה, שלא השתכנעתי כי הייתה קיימת אצל הנאשם "מודעות ברמת הסתברות גבוהה, עד כדי קרבה לוודאות, כי הביטוי המאיים עלול להפחיד או להקניט את קולט האיום - הוא המאיים - כי אז מתקיים היסוד הנפשי הנדרש לצורך הרשעה בעבירה לפי סעיף 192 לחוק העונשין" (עניין לם לעיל, 128; ראו גם: בש"פ 749/19 לעיל, פסקה 12).

(46) ראו והשוו עם מקרים נוספים שבהם זוכו נאשמים מביצוע איומים לנוכח אמירת דברים בשעת מצוקה נפשית בפני שוטר או גורם טיפולי כלשהו (ע"פ (מחוזי ת"א) 42218-06-19 פלונית נ' מדינת ישראל (11.11.2019) - לא פורסם (הוגש על-ידי ההגנה); ת"פ (שלום ת"א) 65689-05-18 מדינת ישראל נ' פלוני (15.1.2020); ת.פ. (שלום ת"א) 22881-11-18 מדינת ישראל נ' פלוני (30.4.2019)).

(47) לא אסתיר, למסקנה זו הגעתי לא בלי לבטים במיוחד לנוכח הממצא לעיל, ששמעו אי-אמירת אמת על-ידי הנאשם במשפט. ברם, התמונה הרפואית האמורה, שעולה גם מעדות הרופא, מצביעה על חומרת מצבו הרפואי בזמן ביצוע העבירה. מכל מקום, טוב נהג הרופא עת הזהיר מיידית את חברו בדברים החמורים ששמע. טוב נהג הרופא המחוזי עת התלונן במשטרה, וטוב נהגה האחרונה כשחקרה את האירוע במהרה. לא מצאתי פגם בהתנהלות המשטרה, ולא רק. לא מצאתי פגם בעצם ההעמדה לדין. לאורך הדרך, הנאשם כפר בעצם אמירת הדברים. לצד זאת, סבורני כי לאחר שהתמונה התחדדה והתבהרה, אין אלא לזכות את הנאשם מביצוע עבירת האיומים. עונשו בגין מוצא פיו - הוא כבר קיבל, ואיך זיל גמור.

(48) לאור האמור, מורה על זיכוי הנאשם מביצוע העבירה המיוחסת לו באישום.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי בירושלים תוך 45 יום מהיום.

ניתנה היום, ד' אייר תשפ"ד, 12 מאי 2024, במעמד הצדדים